

O AUTOROVI

„Všetko veru nepoviete iba slovom či pesničkou. Tá príde – odíde. Dakto ju počuje len raz..., hoci ty ju zanôtiš aj sto razy a zakaždým máš z nej radosť, ale mám pocit, že odíde so mnou... Aj z pamäti ľudí sa vytrati..., ako aj tanec. Tiež sa pomíne. V tebe i tých druhých. No a volákeď chceš povedať aj viac. Povedať tak, aby to zostalo, aby si ty zostal v tom. Aj za sto rokov budú vedieť, čo si si myslel, ako si mal rád to, čo bolo a čo je..., lebo aj drevo vie rozprávať.“ (Viliam Meško)

Koncom tridsiatych a v prvej polovici štyridsiatych rokov 20. storočia uzrela v Jánošíkovom kraji svetlo sveta silná generácia hudobníkov, spevákov a tanečníkov. Niekoľko jej členov podnetne zasiahlo do vývinu slovenského folklórneho hnutia, všetci prispeli k tomu, že v decembri 2013 bol prvok Terchovská muzika zapísaný do Reprezentatívneho zoznamu nemotného kultúrneho dedičstva ľudstva UNESCO. Najvýraznejším žijúcim protagonistom tohto generačného kruhu je Viliam (Vilo) Meško, narodený 15. júla 1940 v osade Podolína nad Vyšnými Kamencami.

Mimoriadne všestranný umelec

Počas obdviahodnej šesťdesiatročnej tvorivej dráhy prešiel zaujímavou vývinovou cestou, na ktorej stretol, spoznal a rozvinul priateľské vzťahy s plejádou osobností nášho umenia, kultúry a spoločenského diania. Zároveň platí, že vlastnou všestrannou činnosťou úspešne reprezentoval nielen seba a Slovensko, ale i rodnú Terčovú.

Od útleho detstva spieva, tancuje a hrá – ľavou i pravou rukou – na mnohé hudobné nástroje (husle sólo, husle kontra, basa, heligónka, akordeón, ústna harmonika, rôzne píšťalky, fujara, drumbl'a a iné). Keď mal trinásť rokov, stal sa predníkom chýrneho terchovského mládežníckeho zoskupenia. Neskôr profesionálne tancoval v SLUK-u, hral, spieval a tancoval v PULS-e v Prešove, bol členom Opery Slovenského národného divadla, kde okrem spevu v prípade potreby aj zatancoval. Krátko pracoval ako asistent v Slovenskom filme, hral v desiatkach celovečerných, stredometrážnych, televíznych či dokumentárnych snímkach – predovšetkým s folklórnou tematikou. Najviac hereckých príležitostí mu poskytol Martin Ľapák (okrem iných titulov aj v slávnom filme Pacho, hybský zbojník), preto nebola náhoda, že Vilo Meško účinkoval v „bilančnom“ dokumente o režisérovej životnej púti a bohatej umeleckej tvorbe (2017).

Plynutím času – buď ako sólista, alebo s vlastnou muzikou – absolvoval nespočítateľné množstvo festivalov doma i v zahraničí, vystúpil na prestížnych medzinárodných akciách, nahral niekoľko platní, dlhodobo spolupracoval s rozhlasom.

Soška na Nanga Parbate

Rezbárstvu venuje Vilo Meško intenzívnu pozornosť od roku 1959, keď významný sochár Alexander Trizuljak hľadal v SLUK-u medzi tanečníkmi model na hlavnú sochu vojaka na bratislavskom Slavíne. Nakoniec si vybral staršieho brata Františka, s ktorým chodieval vnímavý a učenlivý Vilo do ateliéru na každé sedenie. Pozorne pritom sledoval majstra pri práci. Ten ho nielen veľa naučil, ale i zoznámil so špičkovými odborníkmi na drevo.

Ako rezbár vytvoril Vilo Meško mimoriadne rozsiahle dielo, ktoré sa nachádza v mnohých súkromných zbierkach doma aj vo svete, v slovenských galériách a múzeách. Sošku

Hral trom prezidentom naraz

Ako viem z vlastnej skúsenosti, mnohí Slováci žijúci v Kanade aj USA majú vo svojich domovoch Vilove drevorezby či platne. Nakoľko hovoríme o Amerike, oprášime jednu zaujímavú historku. Pred vyše štvrtstoročím (1994) sa v meste Cedar Rapids (štát Iowa) slávnostne otváralo Národné české a slovenské múzeum. Ceremoniál poctili svojou prítomnosťou až traja vtedajší prezidenti – Bill Clinton, Václav Havel a Michal Kováč. Nekompromisnej ochranke prezidenta Spojených štátov amerických vôbec nešlo do hlavy, čo to drží Vilo Meško v rukách. Zrejme si mysleli, že môže ísť o nejakú tajnú teroristickú zbraň alebo rafinovanú drogovú skrýšu... A keď to Terchovec rozbalil a priložil k ústam, nervózni „amíci“ boli v stave plnej pohotovosti. Nakoniec vyšlo najavo, že má v rukách len akýsi čudný hudobný nástroj. Upokojili sa a šéf Bieleho domu diskretné podišiel k Villovi Meškovi. Zvedavo doslova hltal preňho totálne neznámy zvuk dreveného inštrumentu a uznanlivo kývol hlavou. Evidentne ho to zaujalo. Bezprostredne po doznení detviarskych fujarových tónov prezident svetovej veľmoci – mimochodom, taktiež hudobník, čiže kolega – spontánne zatlieskal a poznamenal: „Ja som Clinton, Bill...“ Šarmantného muzikanta z kraja Jánošíka to ale nijako nevyviedlo z rovnováhy a kontroval po svojom: „Teší ma. Ja som Meško, Vil...“

Múza mu zverila inštrumenty

Hoci decénia žil v Bratislave a teraz v neďalekej Rovinke, rodný Jánošíkov kraj, ktorý hrdo a úspešne reprezentoval na štyroch kontinentoch, má trvalé miesto v umelcových spomienkach. „Bola to krása“ – uvádza v knihe Keď sa povie Terchová: vyznanie rodisku – „počúvať po večeroch spevy dievok a mládenčov, ktoré sa rozliehali celým krajom. Veľakrát som hral na svadbách a iných zábavách. Dodnes si presne pamätám pesničky chlapov a žien, ktoré si s obľubou spievali. Museli sme vedieť zahrať všetky pesničky, keby nie, tak by bolo s nami zle-nedobre. Aj keď sme sedeli na pántoch, ktoré boli dosť vysoké, vyšší terchovskí chlapi by na nás boli ľahko dočiahli...“ (1994)

Životný príbeh a rozmanité dielo originálneho tvorcu inšpirovali filmárov k vzniku piatich dokumentárnych snímok (Múza mu zverila inštrumenty, Neďaleko do Terchovej, Veruže mi zahraj..., Vilo Meško z Terchovej, Keď terchovské srdce bije – Vilo Meško). Jedinčný umelcov prínos k udržiavaniu, zveľaďovaniu a propagácii národného kultúrneho dedičstva Slovenska a Slovákov bol ocenený niekoľkými prestížnymi vyznamenaniami. Pripojila sa i Terchová, ktorá slávnemu rodákovi udelila v roku 2006 čestné občianstvo.

Výstava ...Aj drevo vie rozprávať sa mala v rámci programu Jánošíkových dní konať vlni pri príležitosti autorovej osemdesiatky. Covidová pandémia ale znemožnila realizáciu toľko očakávanej jubilejnej expozície, čo nám bolo veľmi ľúto. Nakoniec vďaka maximálnej ústretovosti Viliama Meška a Krajského kultúrneho strediska v Žiline môžeme výber z bohatej umelcovej tvorby prezentovať širšej kultúrnej verejnosti tento rok.

Peter CABADAJ

terchovského páru dokonca horolezci vyniesli na Nanga Parbat v Himalájach! Renomovaný hudobný skladateľ Svetozár Stračina voľakedy trefne uviedol, že „drevo je pre Vilo Meška hudbou i sochou, je zmyslom života“.

Nevýčerpatelný inšpiračný zdroj umelcovej rezbárskej činnosti predstavujú bohaté zážitky z detstva, dôkladná znalosť terchovského koloritu a reálií, spomienky na nositeľov ľudových tradícií... Námety čerpá tiež z národnej histórie a mytológie, pričom najbližšie má, logicky, k jánošíkovskej legende.

Osobitnú rolu v kontexte jeho širokospektrálneho diela zohráva sakrálna tvorba. Meškove plastiky sú štylizované, rezané úsporne a výrazné súčasne. Zvyčajne majú zachovaný tvar daný klátni a kolíkmi dreva, z ktorého boli zhotovené. Ich veľkosť je rôzna, povrch spravidla hladký, niektoré majú stopy po dláte alebo je na nich čiastočne kôra. Tmavá kôra dodáva soškám nielen drsnosť, ale i kontrastnú farebnosť obohatenú ešte morením dreva zemitými kolormi. Okrem voľných plastiek, sošiek madon, betlehemcov, citlivo upravených samorastov (korpusov) a iných diel vytvoril umelec niekoľko veľkorozmerných drevorezieb a reliéfov s námetom terchovských muzikantov.

Vystavoval na 4 kontinentoch

Svetobežník Vilo Meško vie toho vskutku veľmi veľa. Ťažko posúdiť, či je viac muzikant alebo ľudový rozprávač, rezbár alebo spevák, tanečník alebo herec. Úplne vážne ale treba zdôrazniť, že jeho univerzálny talent vyviera z dôkladných znalostí rodného prostredia a precíteného osudového vzťahu k Jánošíkovmu kraju. Unikátna terchovská ľudová tradícia, fascinujúca prírodná scenéria, drsné životné podmienky, remeselný fortieľ ľudí, povestná bujará fantázia a žartovanie sa naplno premietli do Vilovho osobnostného naturelu. On k tejto rozmanitej genetickej výbave pripojil cieľavedomú chlapeckú robotu, trpezlivosť a zdravú ambicióznosť, vychádzajúcu z uvedomenia si vlastných kvalít, schopností aj možností. S takto nakumulovanou energiou už desaťročia dobýja domáce i zahraničné javiská, respektíve priestory galérií alebo múzeí.

Vernisáže výstav jeho majstrovských plastiek a sôch sú pre divákov jedinečným vizuálnym aj sluchovým zážitkom. Kreatívny umelec zvykne svoje diela okrem slov šarmantne „okomentovať“ tiež neodolateľnou terchovskou/slovenskou muzikou a spevom. V tej chvíli je úplne fuk, či preberá na heligónke, cifruje na husliach, drží v rukách basičku, fúka do fujary alebo kúzli s drumbl'ou. Inak povedané, na čo sa hane, to vydáva sugestívne autentické svedectvo o kumšte, virtuozite a fatálnom vzťahu k vlastnému poslaniu šíriť a propagovať hodnoty slovenského ľudového umenia. Terchovského rodáka registrujú v tejto výrazovej polohe azda vo všetkých európskych krajinách, v USA, Kanade, ale tiež na africkom a ázijskom kontinente. Deväťdesiat dosiaľ uskutočnených samostatných výstav (!) po celom svete flagrantne demonštrovalo tvorcovu jedinečnosť, originalnosť, súzvuk pevných rezbárskych rúk s jemnými ciframi hudobných inštrumentov, a najmä osudové zrastenie s našou ľudovou kultúrou.

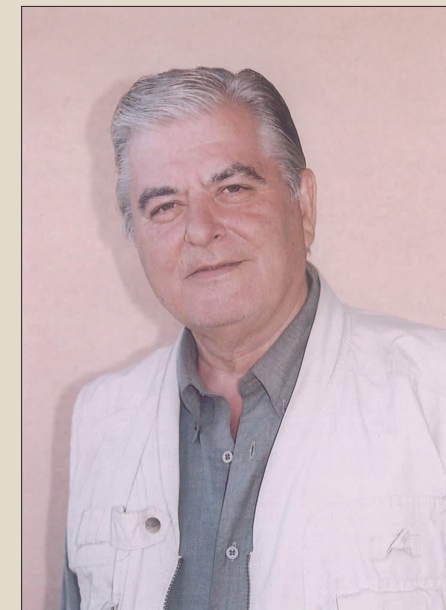
VILIAM MEŠKO

...AJ DREVO VIE ROZPRÁVAŤ

KATALÓG VÝSTAVY

Výber a nafotenie diel:	Petra Rovderová (Krajské kultúrne stredisko v Žiline)
Zostavenie katalógu:	Peter Cabaďaj
Grafická úprava:	Ján Novosedliak
Komunikácia s autorom:	Rudolf Patrňáček
Technické zabezpečenie výstavy:	Krajské kultúrne stredisko v Žiline v spolupráci s Považským múzeom, Považskou galériou umenia v Žiline a Miestnym kultúrnym strediskom v Terchovej
Tlač:	Varínska tlačiareň, Varín
Vydavateľ:	Obec Terchová (júl 2021)

Vernisáž výstavy, ktorá sa konala 31. júla 2021 v Terchovskej galérii umenia, bola programovou súčasťou 59. ročníka Medzinárodného folklórneho festivalu Jánošíkove dni v Terchovej. Podujatie z verejných zdrojov podporil Fond na podporu umenia

VILIAM MEŠKO

TERCHOVSKÁ GALÉRIA UMENIA 31. JÚL – 25. AUGUST 2021